

УДК 341.649 : 347. 95

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.54>

**СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ
ТА НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ВИКОНАВЦІВ
ЗГІДНО РЕКОМЕНДАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ
З ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОСУДДЯ:
ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВЕЛ ТА НАУКОВІ КОНЦЕПЦІЇ**

Фурса С.Я.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін
Київського університету права
Національної академії України,
заслужений юрист України
ORCID:0000-0002-3023-5287
e-mail:fursa_2003@ukr.net*

Фурса Є.І.,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін
Київського університету права
Національної академії України*

Фурса С.Я., Фурса Є.І. Судовий контроль за виконанням судових рішень і нагляд за діяльністю виконавців згідно Рекомендацій Європейської комісії з ефективності правосуддя: доцільність законодавчих новел та наукові концепції.

Проаналізовані Рекомендації Європейської комісії з ефективності правосуддя щодо доцільності запровадження в українське законодавство про органи примусового виконання рішень нагляду та контролю за діяльністю виконавців. Щодо позасудового контролю за діяльністю як державних, так і приватних виконавців, то у українському законодавстві існують норми, які регламентують такий контроль. Висловлено авторське бачення про недоцільність наділення суду повноваженнями із здійснення контролю шляхом розглядати заяви про зобов'язання боржника подати звіт про виконання судового рішення, коли вже відкрите виконавче провадження. Виходить, що суд наділений дублюючою функцією щодо перевірки виконання боржником рішення, оскільки дії або бездіяльність останнього має, насамперед, контролювати виконавець. Норми цивільного процесуального законодавства щодо *судового контролю*, фактично, зводиться до процедури розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність виконавців. Контроль може бути постійним або періодичним, плановим або позаплановим, але він має передбачати перевірку діяльності виконавця, а не цивільну справу, де розглядатиметься окремий спірний випадок у його діяльності. Коли до суду оскаржуються дії виконавця, то за результатами розгляду скарги постановлюється ухвала і у разі встановлення обґрунтованості заяви суд скасовує оскаржувані рішення та визнає дії чи бездіяльність виконавця неправомірними і зобов'язує його усунути порушення (поновити порушене право заявника). У законі не йдеться про способи усунення правопорушення - поновлення права заявника, а виконавець на свій розсуд не може сам визначати такі способи, тому суд у рішенні має їх конкретизувати. Коли рішенням, дією чи бездіяльністю виконавця особі була завдана моральна та матеріальна шкода, суд вправі встановити відшкодування за завдане правопорушення, чого не можуть зробити контролюючі органи. У такому випадку має застосовуватися не скарга, а позов.

Щодо отримання судом звіту боржника як однієї із форм контролю проаналізовані думки суддів, які зазначають про недоцільність його запровадження, оскільки існують об'єктивні умови невиконання боржниками рішень, зокрема, важкий матеріальний стан, мораторії на стягнення із державних установ тощо, тому ніякий судовий контроль таку ситуацію не виправить.

Ключові слова: судовий контроль, добровільне, примусове виконання судових рішень, суд, виконавець, стягувач, боржник, оскарження рішень, дій або бездіяльності виконавців, скарга, звіт боржника, право на судовий захист, правовідновлювальна функція.

Fursa S.Ya., Fursa Ye.I. Judicial control over the execution of court decisions and supervision of the activities of executors according to the Recommendations of the European Commission on the Efficiency of Justice: expediency of legislative innovations and scientific concepts.

The Recommendations of the European Commission for the Efficiency of Justice on the expediency of introducing into Ukrainian legislation on bodies for the enforcement of decisions supervision and control over the activities of executors are analyzed. Regarding extrajudicial control over the activities of both state and private executors, there are norms in Ukrainian legislation that regulate such control. The author's vision is expressed about the inexpediency of granting the court the authority to exercise control by considering applications for the debtor's obligation to submit a report on the execution of a court decision when enforcement proceedings have already been opened. It turns out that the court is endowed with a duplicate function of verifying the execution of the decision by the debtor, since the actions or inaction of the latter must, first of all, be controlled by the executor. The norms of civil procedural legislation on judicial control, in fact, are reduced to the procedure for considering complaints about decisions, actions or inaction of executors. Control can be permanent or periodic, planned or unplanned, but it should provide for an inspection of the executor's activities, and not a civil case, where a separate controversial case in his activities will be considered. When the executor's actions are appealed to the court, a ruling is made based on the results of the complaint review, and if the application is found to be justified, the court cancels the appealed decisions and recognizes the executor's actions or inaction as unlawful and obliges him to eliminate the violation (restore the violated right of the applicant). The law does not mention methods for eliminating the offense - restoring the applicant's right, and the executor cannot determine such methods at his discretion, so the court must specify them in these decisions. The authors emphasize that when a person was caused moral and material damage by a decision, action or inaction of the executor, the court has the right to establish compensation for the offense, which the supervisory authorities cannot do. In this case, not a complaint should be applied, but a lawsuit, which will provide for the restoration of the rights of the person who suffered from the actions or inaction of the executor.

Regarding the court's receipt of the debtor's report as one of the forms of control, the opinions of the judges were analyzed, as they noted the inexpediency of its introduction, since there are objective conditions, non-fulfillment of decisions by the debtors, in particular, difficult financial situation, moratoriums on collection from state institutions, etc., therefore no judicial control will correct such a situation.

Key words: judicial control, voluntary, forced execution of court decisions, court, executor, collector, debtor, appeal of decisions, actions or inaction of executors, complaint, debtor's report, right to judicial protection, restorative function.

Постановка проблеми. Виконання рішення суду є важливою складовою права на судовий захист. У широкому розумінні, як на це вказував Європейський суд по правах людини (далі – ЄСПЛ), правосуддя не буде досягнуто, якщо рішення суду не буде виконане. Тому для забезпечення виконання рішення має бути досконале законодавство з примусового виконання судових рішень в Україні, яке б належно регламентувало повноваження як державних, так і приватних виконавців, їх права та обов'язки як учасників виконавчого провадження, має існувати баланс між обов'язками і правами виконавців та їх взаємодія із судом. Особливо актуальними є дослідження науковців, виконавців, суддів, які висловлюють свої думки щодо доцільності запровадження судового контролю за виконанням судових рішень, зокрема, й здійснення такого контролю судом через звіт боржника. Такі пропозиції мають бути публічно та фахово обговорені з метою їх запровадження у новий законопроект із примусового виконання судових рішень.

Стан опрацювання Автори проаналізували Рекомендації Європейської комісії з ефективності правосуддя та їх вплив на виконавче провадження [1], а також Керівні принципи розроблені цією Комісією [2]. У цьому документі, також були надані рекомендації щодо доцільності запровадження в Україні судового контролю за виконанням судових рішень та вони Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень" [3] були запровадженні у Цивільний процесуальний кодекс України [4] (далі – ЦПК). Але такі новели українського законодавства щодо судового контролю за виконанням судових рішень потребують переосмислення практиками, вченими з метою вдосконалення норм ЦПК, які його регламентують, бо ці норми мають безпосередній вплив на виконавче провадження.

Мета статті: проведення аналізу Рекомендацій Європейської комісії з ефективності правосуддя [5] щодо запровадження судового контролю за виконанням судових рішень та норм ЦПК з метою

встановлення у них протиріч та висловлення обґрунтованих наукових концепцій із урахуванням правової природи виконавчого провадження як постсудової юрисдикції з примусового виконання судових рішень з урахуванням правової системи України та компетенції відповідних органів, які мають здійснювати такий контроль, зокрема, виконавців та внесення змін і доповнень до ЦПК та Закону України «Про виконавче провадження» для узгодження між собою цих нормативних актів для забезпечення виконання органами примусового основного завдання з повного, своєчасного та неупередженого виконання, зокрема, й судових рішень.

Виклад основного матеріалу. У Керівних принципах Європейської комісії мають місце два терміни: **«контроль діяльності»** і **«нагляд за діяльністю»**, тобто виконавців, які є досить важливими і актуальними для сучасного виконавчого провадження в Україні та які автори розкриють далі та покажуть їх відмінність між собою.

Так, у Глосарії до Керівних принципів визначено, що *«Контроль діяльності означає контроль законності дій, які здійснюються виконавцями. Він може здійснюватися апріорі (до того, як виконавці почнуть діяти) або апостеріорі (після того, як виконавці почнуть діяти) дисциплінарним органом (див. нагляд за діяльністю)»* [5].

З таким визначенням важко погодитися, оскільки воно є суперечливим. Якщо особа іменується «виконавцем», то тут слід розуміти його професійну діяльність, яка безпосередньо пов'язана із примусовим виконання рішень. Тому не зрозумілим є «контроль діяльності виконавця *апріорі*» (до того, як виконавці почнуть діяти). На думку авторів, такий період може включати набуття особою статусу виконавця. Тобто може йтися лише про контроль за підготовкою майбутніх виконавців, про підвищення вимог, які висуваються до осіб, які мають намір здійснювати діяльність з примусового виконання рішень, складання ними кваліфікаційного іспиту.

У Глосарії вживається також поняття *«нагляд за діяльністю»* під яким розуміють процес, за допомогою якого орган влади робить зауваження виконавчому органу щодо його чи її методів роботи (проблеми з розкладом, відсутність ввічливості тощо); це своєрідний спрощений контроль, який не передбачає фактичного розгляду скарги, але метою якого є забезпечення справедливого відправлення правосуддя».

З наведеної дефініції можна зробити висновок про те, що орган влади робить зауваження координуючому органу щодо підвищення якості їх роботи, якщо на діяльність виконавців буде надходити багато скарг.

Оскільки в Україні існує змішана система примусового виконання і виконавці поділяються на державних і приватних, тому вважаємо доцільним проаналізувати порядок *позасудового контролю*, який має здійснюватися саме за їх діяльністю, а не боржника та яким органом чи уповноваженою посадовою особою.

Державні виконавці входять до структури Міністерства юстиції України, отримують заробітну плату і на цій підставі мають звітувати перед керівником за результати своєї діяльності. Отже, керівник структурного підрозділу й має здійснювати контроль за діяльністю своїх підлеглих, вживати до них дисциплінарні заходи впливу за виявлені правопорушення або преміювання за високу якість роботи.

Інша ситуація має місце у діяльності *приватних виконавців*, які згідно Податкового кодексу України є самозайнятими особи. Так, в Україні діє Рада приватних виконавців України, Асоціація приватних виконавців як орган їх самоврядування (ст. 47 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»)[6]. Але контроль за їх діяльністю покладено на Міністерство юстиції України шляхом проведення планових і позапланових перевірок у порядку, встановленому Міністерством юстиції України (ст. 34 цього ж Закону). Згідно ст. 35 цього Закону Рада приватних виконавців України має певні повноваження по контролю за діяльністю приватного виконавця, але лише на предмет дотримання ним: 1) статуту Асоціації приватних виконавців України; 2) Кодексу професійної етики приватного виконавця; 3) рішень Ради приватних виконавців України та з'їзду приватних виконавців України, пов'язаних із діяльністю приватних виконавців.

Виходячи з функції контролю за діяльністю як приватних, так і державних виконавців можна зробити висновок про те, що не доцільно було наділяти суди функціями з контролю виконавців шляхом розгляду скарг, оскільки за їх діяльністю *законом встановлений контроль* і є можливість позбавити правового статусу тих виконавців, які здійснюють грубі правопорушення. Тому постраждали особи вправі задіяти відповідні механізми з контролю за діяльністю виконавців. Такий метод цілком раціональний, оскільки зводиться він до профілактичної роботи з тими органами, які мають застерігати правопорушення і проводити відповідні перевірки, акцентуючи увагу на найбільш резонансних правопорушеннях, чим застерігати їх повторення. Така робота має узагальнювати весь попередній досвід і відповідний координуючий орган має виробляти концепції наступних переві-

рок, що має призводити до поліпшення якості відповідного законодавства. Автори досліджували питання дисциплінарної відповідальності приватних виконавців, оскільки саме, наприклад, за порушення правил етики приватним виконавцем, розголошення професійної (виконавчої) таємниці та інших підстав, передбачених ст. 38 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів" до приватних виконавців можуть застосовуватися дисциплінарні стягнення.[7] Тобто, такий *позасудовий контроль державних і приватних виконавців* існує у Україні та він регламентований законодавством про організаційні питання органів примусового виконання, але такий контроль не іменується як "нагляд за діяльністю виконавців". Як бачимо, та на що слід звернути увагу фахівців, що зазначені у Рекомендаціях Європейської комісії терміни не співпадають з прийнятими в українському законодавстві поняттями.

Щодо *судового контролю за виконанням судових рішень*, то вчені та практики вказують на те, що такий контроль регламентовано у розділі VII ЦПК та він передбачає безпосередній розгляд судом скарг на рішення, дії або бездіяльність осіб, які виконують рішення в примусовому порядку. Але після аналізу статей 447-453 ЦПК можна дійти висновку, що «судовий контроль» зводиться, фактично, до процедури розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність виконавців. У 2024 р. до ЦПК була введена новела з розгляду судом заяв про зобов'язання боржника подати звіт про виконання судового рішення.

Перша концепція, на думку авторів, запозичена з часів, коли існували судові виконавці, які входили до структури судів. Суддя здійснював контроль за діяльністю судового виконавця, який виконував в примусовому порядку рішення, яке він ухвалив.

Проте проаналізувавши розділ III Рекомендацій Комісії автори дійшли висновку про те, що встановлені нею умови контролю не здатні будуть належно виконувати суди. Якщо такий контроль здійснювати постійно, то це забиратиме у суду досить багато часу, що нереально забезпечити, так само і здійснення суддями періодичного контролю.

Крім того, слід зазначити, що розгляд справ на дії посадових осіб – це звична практика в діяльності судів і вона не називається "контролем", наприклад, коли йдеться про розгляд скарг на дії посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування тощо.

Дійсно, постраждалі у виконавчому провадженні особи можуть не довіряти контролюючим органам, тому наділяються правом на оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, якщо під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права (ст. 447-1 ЦПК). Але процедура розгляду справ судом тривала і потребує затрат коштів, якщо брати до уваги надання їм адвокатом правничої допомоги.

Однак, існує умова, яка відрізняє діяльність суду від діяльності перелічених контролюючих органів. Суд згідно ст. 451 ЦПК України за результатами розгляду скарги постановляє ухвалу і у разі встановлення обґрунтованості заяви він скасовує оскаржувані рішення та визнає дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу органу державної виконавчої служби, приватного виконавця усунути порушення (поновити порушене право заявника). Проте у нормі не йдеться про способи усунення правопорушення, зокрема, й про способи поновлення права заявника. Але виконавець на свій розсуд не може сам визначати такі способи, якщо вони не передбачені законом, тому суд ці рішення має конкретизувати, тобто як має бути усунутий недолік в діяльності виконавця.

Може мати місце й ситуація, коли рішенням, дією чи бездіяльністю виконавця особі була завдана матеріальна та моральна шкода, тому суд розглядаючи ці вимоги в одному провадженні та при визнанні оскаржуваних рішень, дії чи бездіяльності неправомірними вправі встановити відшкодування за завдане правопорушення, чого не можуть зробити контролюючі органи. Але в такому випадку до суду має подаватися не скарга, а позов, який передбачатиме не тільки припинення правопорушення, а й відновлення прав особи, яка постраждала від дій або бездіяльності виконавця.

Як бачимо, сутність діяльності суду зводиться до розгляду справи і вирішення спору про те, а чи мало місце правопорушення, але цю діяльність суду *не можна пов'язувати з контрольною функцією*. Контроль може бути постійним або періодичним, плановим або позаплановим, але він має передбачати перевірку діяльності виконавця, а не цивільну справу, де розглядатиметься окремий спірний випадок у його діяльності. Наприклад, якщо підіймається питання щодо контролю за діяльністю певної посадової особи, то варто перевіряти не тільки поведінку такої особи в певних правовідносинах, а й аналізувати дії або бездіяльність такої особи у попередній період.

Автори вважають, що якщо суди навантажувати функцією контролю за виконанням рішень у певних категоріях справ (ст. 453-1 ЦПК), то це призведе до формалізму, оскільки така функція, фактично, зводитиметься до проставлення відмітки судді, що ним здійснена перевірка виконавчого провадження. В такому випадку «відмітка» судді слугуватиме своєрідною індульгенцією для інших

перевірок, оскільки хто вправі перевіряти діяльність такої особи і робити зауваження, коли суд визнав такі дії законними.

Якщо ж судді будуть докладно аналізувати діяльність виконавців, то це призведе до значного навантаження на суди, які й так завантажені. Саме з метою оптимізації цивільного судочинства були внесені істотні зміни до ЦПК, зокрема, запровадження у цивільне судочинство принципу пропорційності.

Не менш суперечливою щодо Рекомендацій Європейської комісії є новела ЦПК України щодо зобов'язання подати боржнику звіт про виконання судового рішення (ст. 453¹ ЦПК). Так, тепер до повноважень суду віднесено - зобов'язати боржника подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення в цивільних справах, коли до суду з письмовою заявою звернеться стягувач.

Така новела є абсолютно неприйнятною в тому змісті, як вона викладена у ЦПК. Розпочнемо аналіз з найпростішого припущення, що суд ухвалив рішення на користь стягувача. Виникає риторичне запитання, а що далі? Однозначно, згідно принципу загальнообов'язковості судового рішення боржник мусить виконувати рішення суду, що набрало законної сили, зокрема, у добровільному порядку (немайнові вимоги). Якщо він його не виконує, то існує *два підходи* до вирішення цієї ситуації:

- за умови добровільного невиконання немайнового рішення виконавчий документ згідно Закону України «Про виконавче провадження» підлягає примусовому виконанню;
- стягувач має право звернутися до правоохоронних органів за порушенням кримінальної справи згідно ст. 382 Кримінального кодексу України (далі – КК) України [8], наполягаючи і доводячи факт, що боржник умисно не виконує рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили або перешкоджає їх виконанню.

Альтернативний *третій варіант* полягає в тому, що у разі виявлення цих фактів виконавцем саме він має ініціювати порушення кримінальної справи (ст. 76 Закону України "Про виконавче провадження"[9]). Тому оптимальним варіантом відновлення власних прав для стягувача є звернення за примусовим виконанням рішення.

Наділяючи суди новими контрольними функціями щодо розгляду заяв про зобов'язання боржника подати звіт про виконання судового рішення законодавець запропонував інший варіант, який має бути чітко регламентованим:

- передбачати **добровільне** контрольоване виконання рішення боржником, а відповідний контроль покладатиметься на суд,
- або функція контролю за діями боржника під час примусового виконання рішення, яке здійснюватиметься двома суб'єктами : виконавцем, у провадженні якого знаходиться виконавчий документ, і судом, який ухвалив рішення.

В останньому випадку виникатиме певний дисонанс, який полягатиме в тому, що суд звертається безпосередньо до боржника, не зважаючи на те, що мало місце відкриття виконавчого провадження (ч. 2 ст. 453-1 ЦПК).

Але ж з моменту відкриття виконавчого провадження за примусове виконання рішення має вже відповідати державний або приватний виконавець. *Саме виконавець має контролювати хід примусового виконання рішення* (п. 1 ч. 3 ст. 18 Закону), застосовувати заходи процесуального примусу, а при неналежному виконанні рішення застосовувати штрафи і в певних випадках ініціювати застосування до боржника кримінальної відповідальності, передбаченої ст. 382 КК України за умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню. Тому контрольна функція суду з розгляду відповідних заяв дублює повноваження виконавців, а також суперечить принципам виконавчого процесу, оскільки забезпечувати і відповідати за належне примусове виконання рішень має виконавець.

Якщо проаналізувати перелік рішень в цивільних справах, по яких суд вправі зобов'язати боржника подати, у встановлений ним строк, звіт про виконання судового рішення, то можна помітити, що частина з них законодавцем віднесена до тих, які частково підлягають примусовому виконанню. Але звернемо увагу на той факт, що у Законі України «Про виконавче провадження» відсутні норми, які б регламентували процедуру, зокрема, строки примусового виконання рішень, які підлягають негайному виконанню. [10]

Отже, звіт боржника про виконання рішення можна сприймати й як результат впровадження поняття «розумні строки» і неконкретності процедур примусового виконання рішень, коли стягувачу потрібні роз'яснення, що зробив виконавець в певний проміжок часу. Уявляється, що кожне виконавче провадження має бути розкладене на певні етапи і стадії із зазначенням часу вчинення певних виконавчих дій. В такому разі стягувач здатен буде контролювати виконання рішення в часі, наприклад, коли через місяць після відкриття виконавчого провадження його не запросять взяти участь в

описі майна боржника, то йому стане очевидним, що виконавчі дії не вчиняються або вчиняються із запізненням. Крім того, стягувач має доступ до Автоматизованої системи виконавчого провадження (далі – АСВП), де він може прослідкувати чи виконується боржником рішення та чи не порушуються ним, а також і виконавцем строки вчинення певних виконавчих процесуальних дій та які заходи ним вчиняються, щоб рішення було виконано своєчасно, неупереджено та у повному обсязі.

Тому на вимогу суду щодо звіту про виконання рішення, то його має надавати виконавець, а не боржник, який, в свою чергу, повинен надавати звіт виконавцю з приводу невиконання рішень або законних вимог виконавця чи іншого порушення вимог законодавства про виконавче провадження. Так, надання боржником виконавцеві пояснень за фактами невиконання рішень або законних вимог виконавців чи іншого порушення вимог законодавства про виконавче провадження (п. 6 ч. 5 ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження») по суті і є звітом боржника.

Автори аналізуючи права та обов'язки виконавця та їх співвідношення зазначали про те, що слід таке право виконавця як "проведення перевірки виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону", яке передбачене у п. 1 ч. 3 ст. 18 Закону виключити та перенести його до *обов'язку виконавця*. Оскільки виконати завдання, яке передбачене у ст. 3 Закону України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" виконавець не зможе, оскільки має місце перекид у кількості обов'язків щодо прав виконавців у співвідношенні 6 до 22.

Специфічні риси виконання рішень, за якими боржником є держава Україна, розкрити у даній публікації неможливо, оскільки це багатоаспектне проблемне питання, але окремі позиції були оприлюднені авторами раніше.[11]

Комусь може здатися дивною ситуація, коли виконавці і судді не реагують на відповідну новелу зобов'язати боржника подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення. Таку реакцію можна пояснити дуже просто, оскільки вона вигідна виконавцям, так як запит стоїть не їх бездіяльності з виконання рішення, а боржника. Для суддів такі справ – це їх зайве навантаження. Така категорія справ для них не є принциповою через те, що у ній не вирішуються істотні питання. Тому важко побачити у фаховій дискусії критичні зауваження щодо цієї новели з боку виконавців. [12]

Проте заслуговують на увагу думки суддів, які були висловлені під час заходу на тему " Роль звіту про виконання судового рішення у забезпеченні ефективного судового контролю", який відбувся у Південно-західному апеляційному господарському суді. Так, суддя Віталій Зуєв зазначив, що із введення новел щодо судового контролю у цивільному і господарському судочинстві вони потребують зміни підходів до визначення ефективних (належних) способів захисту та зробив акцент на тому, що із запровадженням нових механізмів з судового контролю навантаження на суддів ще суттєво зросте. Разом з цим новації покладають додаткову відповідальність на суд, кожне із відповідних рішень суду може бути оскаржене у вищій інстанції.

Суддя Юрій Чумак зазначив, що є об'єктивні причини, які перешкоджають виконанню судових рішень, зокрема, брак коштів у боржників, мораторій щодо стягнень з державних компаній, органів державної влади тощо. У таких ситуаціях жоден судовий контроль не вирішить питання. [13]

Так, у разі неприйняття звіту суд може накласти штраф на боржника за правилами ст. 148 ЦПК (ч. 4 ст. 453⁴ ЦПК). Але такий захід може бути оскаржений на підставі того, що він має застосовуватися відповідно до мети, встановленої у ст. 143 ЦПК. Зокрема, це *"спонукання відповідних осіб до виконання встановлених у суді правил ... та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства"*.

Але виконавче провадження це не здійснення судочинства, а примусове виконання судового рішення поза судом державними виконавцями, які належать до виконавчої, а не судової гілки влади та приватними, які є самозайнятими особами. При цьому у виконавчому провадженні не виконуються встановлені для суду правила, виконання яких перешкоджає здійсненню судочинства, як це передбачено у ст. 143 ЦПК. Крім того, коли на майно боржника накладено арешт, то як він може виконувати рішення суду, якщо всі наступні дії залежатимуть від виконавця...

Щодо надання звіту повторно, (статті 453¹ – 453⁴ ЦПК), то такі дії істотно впливають на завантаженість суду, бо така "повторність" може бути безкінечною, оскільки в ЦПК не вказано, а скільки раз суд може повторно надавати боржнику строк для повторного звіту і як суд може реагувати на поведінку боржника, якщо на неї не реагує виконавець.

Висновки : Проблемність питання з виконанням рішень судів полягає в тому, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання державного або комунального сектору економіки як правило не виконують рішення судів і такий висновок можна зробити, виходячи із частин 4 та 5 ст. 453¹ ЦПК. Але в таких випадках штрафи будуть стягуватися з установи, а не з керівника. Тому для дієвості вимог законодавства та стимулювання відповідних посадових осіб до

виконання рішень судів варто ставити питання руба. У цьому зв'язку виникає риторичне запитання, а чи може керівник, який не виконує рішення суду без поважних причин, очолювати державну або комунальну установу!? При такій постановці питання керівники будуть робити все від них залежне, щоб вчасно і в повному обсязі виконати рішення суду, щоб не втратити свою посаду. Тому такі новели законодавства можуть зрушити виконання рішень у позитивному напрямку.

Позитивно також може вплинути на примусове виконання рішення законодавчо встановлене право на витребування від виконавця звіту або відповідних відомостей про хід виконання рішення суду і наступні кроки з його виконання із зазначенням конкретних строків вчинення відповідних виконавчих дій. А розумні строки, які зведені у ранг принципу виконавчого провадження абсолютно не стимулюють до швидкого виконання рішення [10, с. 226-227]. В такому випадку в осіб з'явиться можливість оскаржувати дії, рішення або бездіяльність виконавців, а не суду аналізувати окремий звіт боржника.

Спроби підвищити ефективність виконання рішень судів у виконавчому провадженні за рахунок так званого "контролю суду" за діяльністю виконавця або боржника чи фрагментарного удосконалення відповідного законодавства не дадуть позитивних результатів, оскільки потрібна скрупульозна і системна робота над новою редакцією Закону України «Про виконавче провадження». При цьому, має бути узгоджена діяльність суду та виконавців не тільки при виконанні рішень судів, а й ухвал суду щодо забезпечення доказів та позову [14].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Fursa S.Ya., Fursa Ye.I., Rehushevskiy E. Ye. Recommendations of the European Commission on the efficiency of justice and their impact on improving enforcement proceedings in Ukraine. *Аналітично -порівняльне правознавство*. 2025. № 4. частина 3. С. 438-443.
2. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Мальський М.М. Керівні принципи Європейської комісії з ефективності правосуддя та їх вплив на примусове виконання рішень в Україні. *Науковий Вісник Ужгородського університету*. 2025. № 90. С. 223-229.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення положень про судовий контроль за виконанням судових рішень. Закон України від 21.11.2024 року № 4094-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4094-20#Text>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7044>.
5. EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE (CEPEJ) ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS IN EURO. URL: <https://rm.coe.int/european-commission-for-the-efficiency-of-justice-cepej-enforcement-of/168078829e>.
6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів Закон України від 2 червня 2016р № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
7. Fursa S. Ya., Fursa Ye. I. Kontrola i odpowiedzialność dyscyplinarna komorników prywatnych na Ukrainie. *New Currenda*. 2021. № 4, p. 39-44.
8. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2729>.
9. Про виконавче провадження. Закон України від 2 червня 2016р № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%87#n214>.
10. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Поняття порядок, способи і строки виконання ухвал та рішень в цивільному та виконавчому процесі / В кн. Цивільний та виконавчий процес: міжгалузеві зв'язки. Особливості розгляду певних категорій цивільних справ та виконання рішень. Київ, Алерта, 2024. (925с). С. 23-69; Фурса С.Я., Фурса Є.І., Мальський М.М. Керівні принципи Європейської комісії з ефективності правосуддя та їх вплив на примусове виконання рішень в Україні. *Науковий Вісник Ужгородського університету*. 2025. № 90. С. 226-227.
11. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Концепції щодо реформування законодавства про виконавче провадження / В кн. Виконавчий процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про виконавче провадження. Київ, Алерта, 2023. С. 11-53.
12. Роль звіту про виконання судового рішення: в Одесі відбулася фахова дискусія. URL: <https://odessamedia.net/news/rol-zvitu-pro-vikonannya-sudovogo-rishennya-v-odesi-vidbulasya-fakhova-diskusiya>.
13. Думками про новели щодо судового контролю за виконанням судових рішень поділилися судді ВС у КГС. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme>.
14. Примітка: додатково див.: Позов в цивільному процесі: науково-практичний посібник. Серія: "Цивільний процес для фахівців". Книга 2 / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С.Я. Фурси. Київ, Алерта, 2025. 448 с.